

KONCEPCE ROZVOJE CESTOVNÍHO RUCHU VE VZTAHU K ÚZEMNÍMU PLÁNOVÁNÍ

Blažena Křížová

Svůj referát bych ráda uvedla slovy jednoho z nejstarších turistů, který navštívil Čechy a rozhodl se zůstat:

„To jest ona, to jest ona země, kterou jsem vám častokrát sliboval, země nikomu nepodaná, zvěře a ptactva plná, sladkostí medu a mléka oplývající, podnebím příjemná.“ Vybrala jsme tento citát z Kosmovy kroniky proto, že dle mého názoru plně reflektuje i dnešní realitu a je na nás, aby tyto charakteristika měla platnost i v budoucnu.

Přítomnost zástupce sekce cestovního ruchu na této konferenci není náhodná. Cestovní ruch, pokud je provozován v souladu se zásadami trvale udržitelného rozvoje, je a vždy bude nedílnou součástí územního rozvoje České republiky. V této souvislosti je nutno říci, že se předpokládá, že až 80% našeho území je využitelné pro cestovní ruch.

Proto bych se ráda zmínila o některých aspektech současného stavu českého cestovního ruchu.

Cestovní ruch hraje v ekonomice naší republiky nepochybně značnou roli. Výnosy z cestovního ruchu se podílejí cca 5,7 % na tvorbě HDP a představují cca 11,3 % podíl na příjmech z exportu zboží a služeb. Cestovní ruch je významným faktorem zaměstnanosti v regionech a spolupodílí se též na rozvoji dalších navazujících odvětví ekonomiky. Vedle jeho ekonomického významu nelze opomenout rovněž skutečnost, že je výrazným fenoménem spoluutvářejícím životní styl společnosti a její kulturní a společenskou úroveň.

Tento jeho význam má platnost samozřejmě nejen pro Českou republiku, ale platí i ve světovém měřítku. Cestovní ruch je vedle automobilového a ropného průmyslu třetím ekonomicky nejvýznamnějším průmyslovým odvětvím ve světě.

Počet ubytovaných zahraničních turistů v České republice činil v roce 1999 5,7 mil. osob. Do české republiky však přicestovalo 100,8 mil. návštěvníků. V posledních letech lze v České republice pozorovat určitou stagnaci v příjezdové turistice, a to ať již jde o počty turistů, tak i o počty zahraničních návštěvníků.

O stagnaci zahraničního cestovního ruchu v České republice svědčí i vývoj devizových příjmů ze zahraničního cestovního ruchu. Po stagnaci v posledních letech byl zaznamenán za minulý rok pokles na 3,035 mld. USD (v přepočtu na Kč se jedná o cca 105 mld.), což představuje pokles o více než 18% oproti roku 1998.

Pro další rozvoj cestovního ruchu v České republice je tedy zřejmé, že se extenzivní růstové faktory vyčerpaly. Česká republika se zařadila mezi standardní turistické země a destinace. Další rozvoj tohoto odvětví si proto vyžaduje systémový přístup k jeho potřebám jak ze strany veřejného, tak i soukromého sektoru tak, aby došlo ke kvalitativnímu růstu nabídky.

Našemu odboru, respektive nyní už sekci cestovního ruchu, se podařilo v letošním roce předložit vládě k projednání Konceptci státní politiky cestovního ruchu ČR, ve které se počítá s celou řadou opatření na podporu rozvoje cestovního ruchu a regionálních orgánů samosprávy, metodiku regionálních rozvojových koncepcí a programů cestovního ruchu, vazbu projektů na programy Evropské unie apod.

Základní principy Konceptce cestovního ruchu v podobě priorit byly zapracovány do Národního rozvojového plánu v části sektorového operačního plánu pro oblast cestovního ruchu. Cestovní ruch se stal rovněž nedílnou součástí rozvojových plánů jednotlivých regionů. Celému systému přípravy programových dokumentů předkládaných Evropské unii je zapotřebí na všech stupních věnovat náležitou pozornost. Jenom tak bude moci i Česká republika čerpat z fondů Evropské unie i na rozvoj cestovního ruchu.

Cestovní ruch může v kontextu územního rozvoje působit i negativně, pokud je provozován živelně a bez ohledu na charakter a možnosti trvale udržitelného rozvoje území. Avšak v mnohých regionech může cestovních ruch působit jako významný faktor trvale udržitelného rozvoje. Cestovní ruch vytváří pracovní místa s relativně malým vlivem na životní prostředí a umožňuje investovat do ochrany životního prostředí (ochrana vodních zdrojů, čistíčky odpadních vod, alternativní zdroje energie atd.). To lze však uskutečnit pouze za předpokladu, že další rozvoj cestovního ruchu bude směřován k harmonizaci rozvoje místních komunit a ekosystému.

Veškeré rozvojové aktivity cestovního ruchu mají územní dimenzi, avšak trpí nedostatkem mechanismů pro koordinaci, která by přispěla k vyváženému rozložení ekonomických činností.

Proto i v Evropské unii je stále více jako podklad pro intervence ze strany strukturálních fondů používána tzv. územní typologie.

Nutno říci, že tato situace byla naším odborem - nyní již sekci, částečně předjímana. Již v minulém roce započaly práce na Návrhu rajonizace cestovního ruchu ve zvláště chráněných územích. Zpracovatelem tohoto úkolu je Ústav územního rozvoje Brno, i když nutno přiznat, tento úkol vyplynul z usnesení vlády č. 415/1998 - Státní program ochrany přírody a krajiny. Cílem tohoto úkolu je provedení typologizace území pro stanovení systému rozvojových parametrů cestovního ruchu při respektování podmínek přírodního a kulturního prostředí. V současné době návrh rajonizace cestovního ruchu ve zvláště chráněných územích prochází připomínkovým řízením na Ministerstvu životního prostředí a byl podroben oponentuře přímo v terénu.

Za hlavní úkol rajonizace cestovního ruchu lze pokládat vytvoření dokumentu, který by mapoval reálné prostorové jednotky (územní celky)- vytvořil jejich typologii, s nimiž by se subjekty cestovního ruchu - jak vlastní účastníci, tak představitelé samosprávy, územní plánovači a manažeři cestovního ruchu mohli identifikovat. Dokument by tak mohl sloužit jako podkladový materiál, k němuž by mělo být přihlíženo při pořizování územně plánovací dokumentace, která jako jediná právně jednoznačně rozhoduje o využití území. a dále by se mohl stát podkladovým materiálem pro precizování regionálních strategií.

Na tento úkol navazuje další úkol, kterým je Územní typologizace podmínek a možností rozvoje cestovního ruchu v České republice. Cílem tohoto úkolu je stejně jak v předchozím případě vytvořit soustavu územních typů jako východiska pro rozhodování a stanovování podmínek dalšího rozvoje cestovního ruchu na celém území České republiky. Tento úkol si vyžaduje značných analytických rozborů, které by měly vyústit v kon-

frontaci současného stavu cestovního ruchu s objektivně existujícím potenciálem daného území za předpokladu jeho trvale udržitelného rozvoje. Z tohoto úkolu budou vyjmuta zvláště chráněná území, neboť tato jsou zpracovávána předchozím úkolem. V první fázi budou zpracována pouze vzorová území, jejichž analýza a závěry z ní učiněné se stanou jakýmsi vodítkem a metodickou pomůckou při zpracování typologie celého území České republiky.

Posledním úkolem, který zpracovává pro sekci cestovního ruchu Ústav územního rozvoje, je studie Cestovní ruch a kulturní dědictví. Kulturní dědictví spolu s přírodním dědictvím je základním stavebním kamenem pro realizaci aktivit cestovního ruchu. Při pořizování územních plánů obcí a regulačních plánů se k nim vyjadřují dle platných zákonů i představitelé státní správy působící v oblasti kultury a památkové péče. Pro jejich vyjádření však nestanoví zákon povinnost zpracovávat komplexní podklad. Cílem této studie je vypracovat analytickou metodiku jako specifický doporučující podklad pro územně plánovací dokumenty, který přispěje k zajištění:

- Informovanosti o skrytých a zapomenutých hodnotách území.
- Legislativního zabezpečení zachování a přiměřeného využívání historicky cenného prostředí formou územně plánovací dokumentace (nejen památkového zákona).
- Prezentace kulturně historických hodnot pro laickou veřejnost směřující k rehabilitaci prostředí.
- Kategorizace plošné památkové ochrany a vymezením destruktivních zásahů v území.
- Evidování místních kulturně-historických tradic.

Posílení významu historického potenciálu území pro turistický ruch současně stanoví regulativa pro zabezpečení ochrany kulturního dědictví před devastujícími účinky cestovního ruchu. K zajištění tohoto úkolu bude použita tzv. analýza CHER jako mezinárodně uznávaná metodika pro účely plánování a rozhodování v kulturně historickém prostředí.

Z výše uvedeného je patrná snaha sekce cestovního ruchu přistoupit velmi odpovědně k problematice cestovního ruchu a vytvořit tak korektní předpoklady pro jeho rozvoj při respektování socioekonomických zájmů obyvatelstva a trvale udržitelného rozvoje území.

Česká republika má základní přírodní a kulturně historické předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu. Jejím bohatstvím jsou rovněž historické tradice, lidský potenciál využitelný v cestovním ruchu. V příštích letech bude záležet na vytvoření koordinované spolupráce příslušných orgánů státní správy i samosprávy s podnikatelskou sférou a neopominutelnou neziskovou sférou, aby tyto předpoklady byly rozvíjeny a využívány. Obracím se proto na Vás, vážení posluchači, s žádostí abyste při své práci s územními plány a projektovou dokumentací rozhodovali ve prospěch aktivit cestovního ruchu, aby tak Česká republika nepromarnila svou šanci při restrukturalizaci své ekonomiky, ve které má cestovní ruch nezastupitelné místo.

PhDr. Blažena Křížová
ředitelka Odboru cestovního ruchu MMR